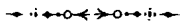

կազմութեանց վրայ խօսելով, կը պնդէ Հակառակ Քարստի թէ հայերէնի հոլովաւ կան դրութիւնը ոչ թէ կաւկասեան լեզու, ներքէ ազդուած է, այլ բոլորովին անկախ զարգացած է: Շատ հաճութեամբ կարդացի (էջ 208) այն նախադասութիւնը թէ հնդեւրոպագէտներն «աշխատած են՝ պատմական անկանոն հնդեւր. յոգնակի կազմութիւնը ծագած մեկնել հին կանոնաւոր հոլովմանէ մը, որուն մէջ, —8 իբր յոգնակիի նշան կը բանէր, մինչդեռ հոլովոց փոփոխութիւնը եզակւոյն հետ նոյն էին»: Այսու լիովին հաստատուած կը գտնեմ այն ուղղութիւնը, որով բացատրած էի հայերէնի հոլովական դրութիւնը՝:

Համառօտ վերջարանին մէջ զարձեւել կը խօսուի Հայերէնէ թուրքերէնի մէջ փոխառուած բառերուն վրայ, որ ամենէն նոր յօդուածն է այս հմտաւից երկին:

Հ. Ն. ԱՆՈՐԻՅԱՆ

ՃԱՐՈՆԱԿԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Լուիճի Պարցինի Corriere della Sera-յի մէջ արեւելեան իրաց վրայ խօսողը, իր ամենահետաքրքրական յօդուած, ներքէ միոյն մէջ կը գրէ.

«Յետ երկար ատեն բնակելու ի Ճաբոն, կ'անդրադառնամ որ դեռ չեմ ըմբռնած այս ազգը, ինչպէս չըմբռնեցի երբ առաջին անգամ ոտը դրի իրենց հողին վրայ: Այս ազգին հոգին եզական է. արեւելեան առաքինութիւններով՝ արեւմտեան գործօնութիւն մ'ունի. գիտցած է մեր ամբողջ քաղաքականութիւնը ծծել՝ և հին Նիպպոնի ծաղկանց ու բանաստեղծութեան ներքեւ ծածկել. և աստի անըմբռնելի, նորօրինակ խորհրդաւոր ոյժ մը առաջ եկած է: Վտանգաւոր է, վասն

զի վտանգաւոր են այն ամէն ուժերն՝ զորս այլը ունին և մենք չունինք:

«Տեսայ Ճաբոնը պատերազմէն առաջ, տեսայ պատերազմի միջոց և կը տեսնեմ պատերազմէ վերջ. և սակայն իր պատմութեան այսչափ զանազան երեք կէտերուն մէջ, ազգային կենաց այսչափ տարբեր շրջաններուն՝ երբէք բան մը չփոփոխեց երեւոյթին մէջ. Դեռ միտքս խոր տպաւորուած է այն մեծ զարմացումը, զոր թուրքոյ պաշտած ատենս ունեցայ լիալիք պատերազմին լուրը հասնելուն. կարծես թէ ընդարձակ մայրաքաղաքը չէր գիտէր որ իր զօրակաւը յաղթած էր. գիտէր բայց կը լռէր: Երբ Յուշիմայի նաւային մարտի ելքին ամբողջ աշխարհ վրդովման մէջ էր, այն օրերուն թուրքոյ ժողովուրդը Սուլթան գետին ափունքը կը խուժէր, սքանչանալու ծաղկեալ հրիկաներու վրայ, իբրեւ թէ ոչ մէկ դէպք կաւորող ըլլար այլափոխելու ամբոխին աւանդական այս զուարթ զրադանքը: Միշտ այսպէս:

Բարեկարգութիւն է, կեղծիք է: Անզգայութիւն է: Ստրկութիւն է: Ո՛չ. Ճաբոնական զարմանալի և նախանձելի յատկութիւն մ'է, կարենալ՝ կենաց ամենէն աւելի ծանր պարագաներուն՝ սքանչանալ ծաղկել մը վրայ, ոտանաւորներ զրել մաւ հուան սպասելով. միեւնոյն ժամանակ մեծ և չնչին իրերու վրայ կարենալ մտածել: Կարելի է որ այն «չնչին» գործերը ճաբոնացուց համար մեծ համարուին: Իրենց հոգին՝ բնութեան ամենէն աւելի ծածուկ և անցաւոր իրերու տեսութեամբ կը զրաւուի և կը գինովանայ: Ճաբոնացւոյ պէս ապրելով մեր հոգին բնութեան աւելի կը մերձենայ, և գէշ կամ աղէկ՝ կը վերջացունենք այդպիսի զգացումներ կամ ուրախութիւններ լայնաբար հասկնալով. բայց հասկնալէն վերջ ալ՝ այս ազգին հանելուկը աւելի անբացատրելի կը մնայ:

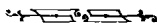
Որչափ լաւ հասկնաւ ճաբոնացւոյ հոգւոյն մէկ մասը՝ այնչափ կը մթազնի մնացեալը:

Ինչպիսի՜ ազգ. այնչափ սակաւապէտ

որ պնակ մը բիւլաով և ճինողկուզնե-
րու բուրաստանով մը կը զոհանայ, կը
կրթուի, կը պատրաստուի և կը յաղթէ
վստահ հարուածներով մեծամեծ զինուո-
րական պատերազմաց և աւելի մեծ առ-
եւտրականներու:

« Հմայիչ առեղծուած »:

Հ. Վ. Խ.

Հնդկի մը դատաստանը անզղիական հընդ-
կաստանի տիրապետութեամ, և եւրո-
պական քաղաքակրթութեամ վրայ:

Վերջերս Հնդկաստանի յուզմանց առ-
թիւ անգղիական վարչութիւնէն դրուած
խիստ կանոնաց հակառակ, — մասնաւորա-
պէս ուսանողաց մասին՝ յեղափոխութիւ-
նը զսպելու համար, — մեծ կարեւորութիւն
կ'առնու Պապ Պիարսի ուսեալ Հնդկի
մը յօդուածը The Light of India
թերթին մէջ տպուած: Սոյն յօդուածը
նշանաւոր է հեղինակին, իր գաղափարները
սահունութեամբ բացատրելուն պատճա-
ռաւ, դարձեալ լուրջ դատողութիւններով
իւր երկրին վրայ Անգղիոյ տիրապետու-
թեան մասին և առհասարակ արեւմտեան
քաղաքականութեան վրայ. և ի վերջոյ
կը ցուցնէ թէ ճարճական յաղթութիւնը
որչափ քաջաւերեցին գունաւոր ցեղերը
դիմադրելու սպիտակներու տիրապետու-
թեան:

Բովանդակ Ասիա, կը գրէ Պապ Պհա-
րաթի կը տենչայ Ճարոնի օրինակին հե-
տեւիլ: Շատ ատեն պիտի չանցնի և հսկայ
աւիացին, լի արդար ցասմամբ, և զօրա-
ցած իր երկարամէայ հոգեւորական ջեր-
մեռանդութիւններով՝ դժուարաբարոյ սպի-
տակ հիւրերն պիտի արտաքսէ իր երկրէն:

Արդէն Ճարոնը ցոյց տուաւ՝ թէ որքան
ստորին էր Եւրոպա Ասիայէն, իր կարծե-
ցեալ զինուորականութեամբ և իմացակա-
նութեամբ և երկրիւ առաւ Անգղիա՝ Հնդ-
կաստանը կորսնցնելու: Այն որ ժամանա-

կաւ զօրութեան, արութեան, հարստու-
թեան և երջանկութեան երկիրն էր, հիմայ
թշուառութեանց և աղետից երկիր մ'ե-
ղած է՝ սպիտակ մարդուն թիրութեանց
պատճառաւ: Քաղաքական մահը, ճարտա-
րարուեստից կործանումը, վաճառականու-
թեան անդամալուծումը, ընկերական հա-
ւասարութեան անկումը, հոգեւոր անբա-
րոյականութիւնը, ահաւասիկ այս դժբաղդ
երկրին՝ անգղիական տիրապետութեան
տակ ստացած սպիններն: Այս տիրապետու-
թիւնն Հնդկաստանի բնակիչներէն խլած է
հոգեկան զոհարը, աւինքն այն հաւատը
թէ Աստուած է պատճառ և վախճան ա-
մէն գոյացութեան. և թէ ժամանակաւոր
ինչեքն բան մը չեն արժեք հանդէպ
անգնահատելի առանձնաշնորհութեան հո-
գեւորական կատարելութեան:

Ուստի հեղինակը կը խօսի յընդհանուրն՝
եւրոպական քաղաքականութեան վրայ. և
իւր ըրած դատաստաններն արդիւնք են
տարի մը լոնտրա և ուրիշ չորս տարի
ալ Միացեալ Նահանգաց մէջ ապրելուն:
Այս կարծեցեալ քաղաքականութիւնը —
կը գրէ իմաստուն Հնդիկը — գործնակա-
նին մէջ ջնջած է մարդկային հոգեւոյ գոյու-
թեան գաղափարը. անոնց մէջ իսկ որ կը
հաւատան՝ այս գաղափարը ոչինչի հա-
ւասար է: Նա կը նուաստացնէ մարդկու-
թեան արժանապատուութիւնը հաւասար
անասնոց. անձնասիրութիւնը բարձրացու-
ցած է կրօնական դաւանանքի մը չափ և
Մամոնան Աստուծոյ գահը, իրեն համար
կեղծաւորութիւնը արուեստ մ'է, ամուս-
նութիւնն ալ զաւեշտ մը:

Եւրոպական քաղաքականութիւնը — կը
շարունակէ Պապ Պհարաթի — կենաց ա-
մէն լրջութիւն վերցուցած և կատակաւ
գութեան մը փոխակերպած է. մարդուս
մէջ արուեստական պէտքեր մը հնարել
տուած է. զանոնք գոհացնելու համար
մարդս աշխատութեան գերի մը դարձած
է, և չգիտեր հանգիստ՝ որ առաջին պայ-
մանն է՝ մտաւորական ամենէն աւելի բար-
ձր կարողութեանց: Քաղաքացի մարդը
տեսակ մը մշտաշարժ մեքենայ է, հան-